

Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij

Nacionalna poklicna kvalifikacija (NPK) je formalno priznana usposobljenost posameznika za opravljanje določenega poklica na podlagi nacionalnega poklicnega standarda. Na ta način se lahko tudi na raznih področjih dokazuje usposobljenost za opravljanje nekaterih specifičnih znanj in spretnosti. Sistem prinaša številne prednosti tako za posameznika kot tudi delodajalca.

Slika 1: Poti do nacionalne poklicne kvalifikacije v Sloveniji
(vir: <http://www.nrpslo.org>)

Avtor:

mag. Ivan Božič, univ. dipl. inž. el.
ZVD Zavod za varstvo pri delu d. d.
Chengdujska cesta 25
1260 Ljubljana Polje

1 Sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij

NPK ponuja posameznikom možnost potrditve spretnosti in znanj, ki so jih pridobili med opravljanjem poklica, s prostovoljnim delom, prostočasnimi dejavnostmi, z udeležbo na neformalnih programih izobraževanja, samoučenjem ipd. Z nacionalno poklicno kvalifikacijo dokazujejo usposobljenost za opravljanje določenega poklica, ki ne velja le znotraj podjetja, temveč je priznana tako na nacionalni kot evropski ravni. Prednosti sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij

sta prožnost in prilagodljivost, saj omogočata hiter odziv na potrebe trga dela, s čimer se ta hitreje odziva na izobraževalne potrebe podjetij kot šolski izobraževalni sistem.

Nacionalno poklicno kvalifikacijo je v Sloveniji mogoče pridobiti na naslednja načina:

- šolska pot – z dokončanjem programa poklicne oziroma strokovne izobrazbe ali po delih (modularno) zgrajenega programa ali
- s preverjanjem in potrjevanjem NPK (s sistemom certificiranja NPK).

Šolska pot je namenjena vsem učencem, ki so uspešno zaključili osnovno šolo in si poleg izobrazbe želijo pridobiti tudi znanja za opravljanje poklica.

Certificiranje za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije pa je namenjeno:

1. odraslim, ki nimajo javno veljavne listine o poklicni ali strokovni izobrazbi,
2. odraslim, ki imajo poklicne kompetence (izkušnje, znanje, spretnosti),
3. tistim, ki želijo napredovati v poklicni karieri, ne da bi morali za to pridobiti tudi višjo raven poklicne izobrazbe.

Kandidat lahko postane vsak, ki si želi pridobiti dokazilo o usposobljenosti za opravljanje poklica in izpolnjuje naslednje zakonske omejitve:

- je star najmanj 18 let; izjemoma je kandidat lahko tudi oseba, ki še ni stara 18 let, če ji je prenehal status vajenca ali dijaka in če izkazuje ustrezne delovne izkušnje;
- izpolnjuje vstopne pogoje, določene s katalogom strokovnih znanj in spretnosti.

1.1 Prednosti NPK za posameznika in delodajalca

Posameznik z nacionalno poklicno kvalifikacijo ima več možnosti, da najde zaposlitev ali napreduje v poklicu, saj NPK prinaša številne prednosti:

- omogoča dokaj hitro in enostavno pridobivanje javno veljavnih listin za opravljanje poklica;
- omogoča razvoj poklicne karie-

re in osebni razvoj, saj se priznajo rezultati učenja in izkušenj, ki jih pridobivamo skozi vse življenje;

- kandidat lažje prehaja iz enega podjetja ali dejavnosti v drugo, saj je nacionalna poklicna kvalifikacija javno veljavna listina;
- kandidat je na trgu dela konkurenčnejši, tako v Sloveniji kot v državah EU (posebni predpisi namreč urejajo sistem priznavanja kvalifikacij in omogočajo državljanom članic EU dostop ter opravljanje reguliranih poklicev oziroma dejavnosti v drugih državah članicah pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane države gostiteljice);
- kandidat lahko napreduje v poklicni karieri tudi na isti stopnji izobrazbe, saj lahko pridobi javno veljavno listino za opravljanje določenega poklica na višji ravni zahtevnosti del;
- kandidat pridobi osnovo za morebitno nagrajevanje s strani podjetja;
- omogočata se večja socialna vključenost in motivacija za nadaljnje izobraževanje;
- poveča se možnost za zaposlitev pri iskalcih zaposlitve in neaktivnih osebah.

Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij namreč ponuja številne nacionalne poklicne kvalifikacije, ki jih podjetja potrebujejo. Omogoča tudi pregled nad obstoječimi kompetencami v podjetju in boljše upravljanje znanja zaposlenih – prepoznavanje, razporejanje, izboljševanje in vrednotenje znanja v podjetju, odkrivanje

skritih zmogljivosti zaposlenih, prekvalifikacije, prerazporejanje delavcev ipd. Uporaba NPK tako delodajalcem prinaša številne prednosti:

- izboljšana kvalifikacijska struktura zaposlenih;
- hitrejša in enostavnejša pridobivanje zaposlenih s točno določenimi kompetencami in večje prepoznavanje kompetenc, spretnosti in znanj posameznika;
- boljšo izkoriščenost znanja in večjo produktivnost;
- učinkovitejše načrtovanje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih;
- povečana kakovost dela, s čimer si podjetja zagotovijo konkurenčno prednost na trgu.

Delodajalci sami lahko predlagajo nove nacionalne poklicne kvalifikacije. V njih določijo kompetence, spretnosti in znanja, ki jih v podjetju potrebujejo, s čimer si zagotovijo ustrezne nove kadre.

1.2 Poklicni standard in katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti

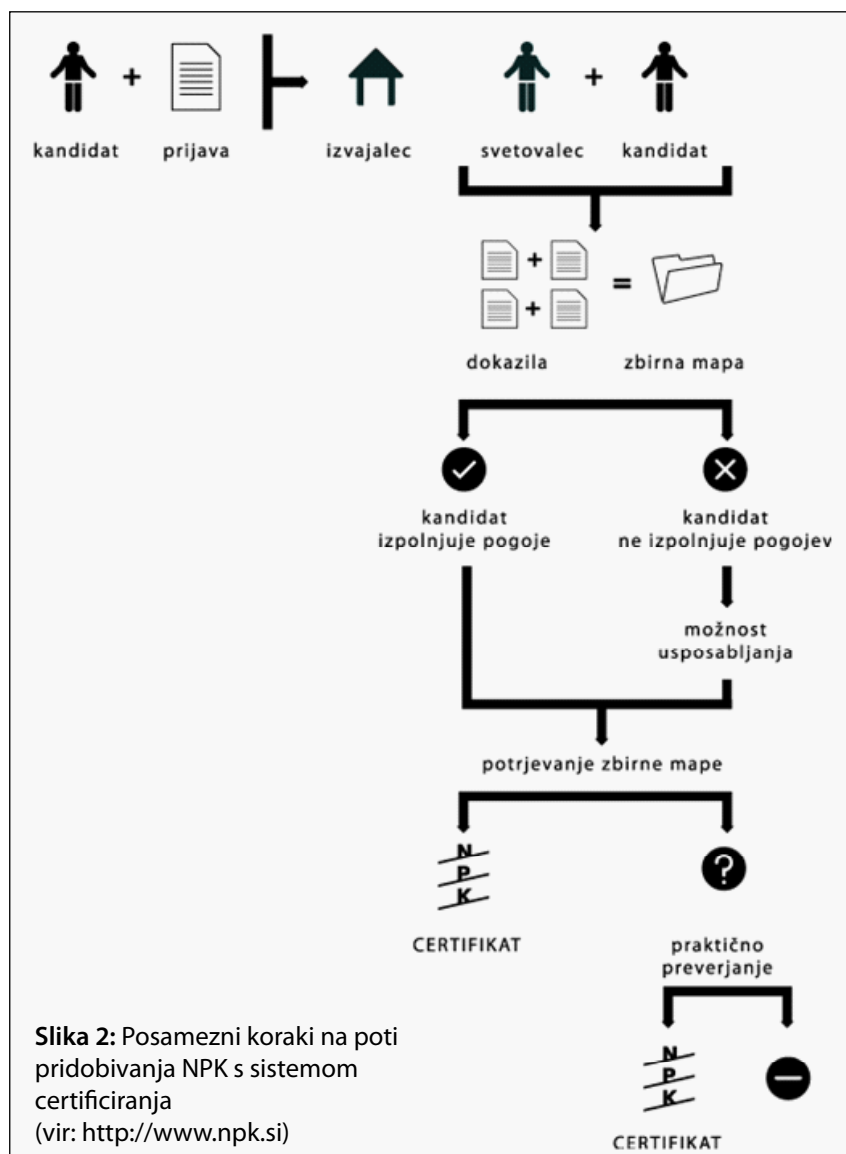
Poklicni standard nadomešča nomenklaturu poklicev kot podlago za izobraževalne programe poklicnega in strokovnega izobraževanja, hkrati pa je lahko tudi podlaga nacionalnim poklicnim kvalifikacijam, ki se pridobijo v sistemu certificiranja NPK.

Poklicni standard je dokument z naslednjimi elementi:

- ime in koda poklica,
- raven zahtevnosti,
- poklicne kompetence ter opis poklicnega standarda, ki vsebuje področja dela, ključna dela, znanje in spretnosti.

Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti je strokovni dokument, razvit na podlagi poklicnega standarda, in je podlaga za postopke preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Katalog vsebuje:

- ime kataloga,
- potrebna strokovna znanja in spretnosti, lahko pa tudi posebne pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi pridobiti poklicno kvalifikacijo (predhodna izobrazba, posebne psihofizične sposobnosti, delovnopraktične ali življenjske izkušnje),
- povezanost s programi za pridobitev izobrazbe,
- načine preverjanja strokovnih znanj in spretnosti,
- merila preverjanja,
- poklic oziroma sklope zadolžitev v okviru poklica, ki jih je mogoče opravljati po pridobljeni

- poklicni kvalifikaciji,
- raven zahtevnosti dela,
- prilagoditve za osebe s posebnimi potrebami in
- materialne in kadrovske pogoje, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij.

Pobude za nove poklicne standarde in kataloge dajejo zbornice, združenja delodajalcev, poklicna združenja, nevladne organizacije, sindikati in pristojna ministrstva. Usklajujejo jih v okviru področnih

odborov za poklicne standarde pri Centru Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (CPI) in Strokovnem svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje. Sprejme jih minister, pristojen za delo.

2 Postopek pridobivanja NPK s sistemom certificiranja

Postopek za preverjanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij je shematično prikazan na sliki 2.

2.1 Izvajalci in svetovalci NPK

Postopke za preverjanje in potrjevanje NPK lahko izvajajo medpodjetniški izobraževalni centri, šole, organizacije za izobraževanje odraslih in zbornice, ki izvajajo javno veljavne izobraževalne programe ter izpolnjujejo materialne in kadrovske pogoje, določene s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti. Izvajalce postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij največkrat na podlagi javnega razpisa izbire Državni izpitni center in jih vpiše v register izvajalcev, ki ga vodi kot javno knjigo.

Da bi zagotovili strokovno delo v postopku preverjanja in potrjevanja NPK, je pogoj za institucijo, ki se vpisuje v register izvajalcev postopkov preverjanja in potrjevanja NPK, da ima usposobljenega svetovalca. Naloga svetovalca je, da informira kandidata o postopku preverjanja in potrjevanja. Na uvodnem razgovoru svetovalec poda kandidatu informacije o možnostih, ki mu jih ponuja izvajalec preverjanja in potrjevanja, opiše posamezne poklicne kvalifikacije in opiše poti do preverjanja in potrjevanja.

Svetovalec kandidatu nudi oporo pri izbiranju ustreznih dokazil ali iskanju dodatnih možnosti za izobraževanje ter mentorstvo, ki zajema predvsem konkretno vodenje pri izboru ravni in področja za preverjanje in potrjevanje, pri iskanju dokazil in določanju njihove ustreznosti, ko kandidat pripravlja svojo zbirno mapo/osebni portfolio.

2.2 Osebna zbirna mapa

Zbirna mapa (portfolio) je zbirnik dokazil o posameznikovi usposobljenosti, doseženi z učenjem (formalnim, neformalnim, priložnostnim) ali izkušnjami (delovnimi, življenjskimi). Pri preverjanju in potrjevanju nacionalnih poklicnih kvalifikacij so dokumenti o kandidatovih dosežkih učenja, delovnih ali drugih izkušenj, pridobljenih kompetenc in kvalifikacij sistematično urejeni glede na poklicni standard in katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti.

Zbirna mapa v postopku preverjanja in potrjevanja NPK služi kot pripomoček, na podlagi katerega si komisija ustvari sliko o kandidatu, njegovih delovnih izkušnjah in izobraževanju ter usposabljanju.

2.3 Komisija za preverjanje in potrjevanje NPK

Na podlagi Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah poklicne kvalifikacije preverjajo in potrjujejo komisije za preverjanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij.

Tričlansko komisijo (predsednik in dva člana) na zahtevo izvajalca imenuje Državni izpitni center (RIC). Predsednik in člani komisij morajo imeti licenco RIC-a, ki jo morajo obnoviti vsaka štiri leta. Poglavitne naloge oziroma pristojnosti komisije so naslednje:

- preverja in ocenjuje strokovna znanja in spretnosti kandidatov, ki so določeni s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti;
- vrednoti predložena dokazila in zbirno mapo kandidata in vodi zapisnik o vrednotenju zbirne mape;
- potrjuje poklicne kvalifikacije, če kandidat s predloženimi listinami v zbirni mapi izpolnjuje vse pogoje po katalogu;
- napoti kandidata na preverjanje, če s predloženimi listinami v zbirni mapi ne izpolnjuje vseh pogojev, določenih s katalogom, in o vsebini preverjanja pisno obvesti kandidata v 15 dneh od pregleda zbirne mape;
- v skladu s katalogom določi začetek in trajanje preverjanja. Preverjanje skupno ne sme trajati več kot 180 minut;
- če se kandidat preverjanja ne udeleži ali ne opravi, komisija v 8 dneh od preverjanja izda odločbo, s katero mu izdajo certifikata zavrne;
- člani komisij o preverjanju in potrjevanju poročajo izvajalcu preverjanja in potrjevanja NPK.

3 Primer novejšega standarda NPK

Slika 3: Preverjanje električnih inštalacij lahko izvajajo tudi ustrezno usposobljeni vzdrževalci.

Skladno s Pravilnikom o zahtevah za nizkonapetostne električne inštalacije v stavbah (Ur. list RS, št. 41/2009, 2/2012) in Pravilnikom o zaščiti stavb pred delovanjem strele (Ur. list RS, št. 28/2009, 2/2012) smejo naloge, povezane s preverjanjem električnih inštalacij in sistemov zaščite pred delovanjem strele, opravljati le posamezniki s pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo za pregledovanje električnih inštalacij v skladu z Zakonom o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Ur. list RS, št. 1/07). Do vzpostavitve nacionalne poklicne kvalifikacije za pregledovanje električnih inštalacij, vendar najpozneje do 31. 12. 2014, smejo te opravljati le posamezniki s pridobljenim ustreznim potrdilom o usposobljenosti za pregledovanje električnih inštalacij v skladu s predpisi, ki jih ureja jo gospodarske zbornice.

Na spletnih straneh Centra RS za poklicno izobraževanje sta že nekaj časa objavljena poklicna

standarda in kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti z naslovoma:

- **Preglednik manj zahtevnih električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele in**
- **Preglednik zahtevnih električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele.**

Od kandidata se v standardih med drugimi zahtevajo tudi naslednje poklicne kompetence:

- opravlja preverjanje (pregled, preizkus in meritve) nizkonapetostnih električnih inštalacij ter kompatibilnosti nanje priključenih vgrajenih naprav in vgrajene opreme na novih objektih ter ob periodičnih in izrednih preverjanjih na obstoječih objektih;
- opravlja preverjanje (pregled, preizkus in meritve) sistema zaščite pred delovanjem strele na novih objektih ter ob periodičnih pregledih na obstoječih objektih;
- ugotavlja skladnost s projektno dokumentacijo in izdela poročilo o pregledu, preizkusih in meritvah, lahko poda tudi predlog o potrebnih spremembah, če ugotovi neskladnosti z veljavnimi predpisi in standardi.

Preglednik zahtevnih električnih inštalacij lahko te naloge izvaja tudi na objektih, ki so eksplozijsko ogroženi, objektih v zaščitnem nivoju I. in II. zaščite pred delovanjem strele in objektih z lastno transformatorsko postajo

ali lastnim virom za proizvodnjo električne energije, medtem ko izvaja preglednik manj zahtevnih električnih inštalacij ta dela le v enostavnejših objektih.

V obeh katalogih so navedena obsežna potrebna strokovna znanja in spretnosti ter posebni pogoji.

Za preglednika manj zahtevnih električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele so ti naslednji:

- uspešno zaključena najmanj srednja poklicna izobrazba s področja elektrotehnike in najmanj 3 leta delovnih izkušenj na področju električnih in strelovodnih inštalacij, ali
- uspešno zaključena najmanj višja strokovna izobrazba s področja elektrotehnike in najmanj 2 leti delovnih izkušenj na področju električnih in strelovodnih inštalacij, ali
- potrdilo o usposobljenosti za pregledovanje električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele, izdano do 31. 12. 2011 pri GZS-CPU ali Gospodarski zbornici varnosti pri delu.

Za preglednika zahtevnih električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele pa so posebni pogoji naslednji:

- certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji preglednik manj zahtevnih električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele in dokazila o treh letih delovnih izkušenj pri opravljanju meritev manj zahtevnih

električnih in strelovodnih inštalacij, ali

- potrdilo o usposobljenosti za pregledovanje električnih inštalacij in inštalacij zaščite pred delovanjem strele, izdano do 31. 12. 2011 pri GZS-CPU ali Gospodarski zbornici varnosti pri delu, in dokazila o treh letih delovnih izkušenj pri opravljanju meritev manj zahtevnih električnih in strelovodnih inštalacij, ali
- potrdilo o usposobljenosti za pregledovanje zahtevnih električnih inštalacij in zaščite pred delovanjem strele, izdano do 31. 12. 2011 pri GZS-CPU ali Gospodarski zbornici varnosti pri delu.

Nadalje so v katalogih navedeni tudi načini pridobivanja certifikata. V postopku svetovanja kandidat pripravi osebni portfolio, ki ga komisija ovrednoti in prizna vsebine kataloga delno ali v celoti:

- kandidatu se na podlagi šestih ustreznih merilnih poročil v osebni zbirni mapi lahko prizna strokovno-teoretični del in praktični del preverjanja;
- kandidate, ki oddajo šest ne povsem ustreznih poročil, se preverja samo z ustnim zagovorom.

Če komisija ne more priznati vseh vsebin kataloga, kandidatu določi naloge za preverjanje. Načini preverjanja so naslednji:

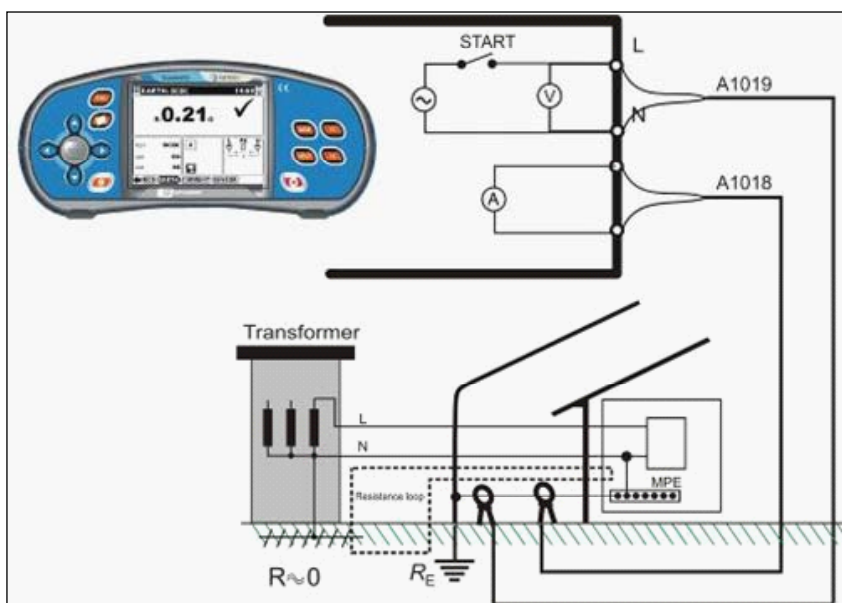
- strokovno-teoretični del, ki se preverja pisno in ustno z zagovorom pisne naloge (90 minut) (kandidat pri pisnem preverjanju lahko uporablja literaturo, priporočeno v katalogu), in
- praktični del, pri katerem se

manj zahtevne inštalacije preverja na demonstracijski tabli, kjer udeleženec odpravi nastavljene napake in opravi zagovor, ali v realnem delovnem okolju, kjer udeleženec opravi ustrezne preglede, preizkuse in meritve in opravi zagovor iz: 1. izenačitve potencialov, 2. izolacije, 3. ozemljitvene upornosti, 4. avtomatskega odklopa RCD in varovalk s pregledom impedance. Pri zahtevnih inštalacijah se praktični del preverja v realnem delovnem okolju, kjer udeleženec prikaže usposobljenost izvajanja nalog iz kataloga in opravi zagovor.

3.1 NPK in pregledi delovne opreme

Omenjena poklicna standarda med potrebnimi znanji in spretnostmi zahtevata od preglednikov inštalacij, da med ostalim:

- Z vizualnim pregledom, preizkusi in meritvami električnih inštalacij, njihove opreme in s pregledom nanje priključenih vgrajenih naprav in vgrajene opreme preverja izpolnjevanje tehničnih predpisov, tehničnih smernic in standardov za sisteme električnih inštalacij in njihovo izvajanje ter vzdrževanje:
 - učinkovitosti ukrepov za zaščito pred električnim udarom in prevelikim električnim tokom,
 - za predpisano izvedbo električnih naprav in opreme za posamezne vplive okolja,
 - za izvedbo električnih inštalacij na začasnih in premičnih gradbiščih itd.
- Preveri ustreznost inštalacij glede na nanje priključene:
 - električne stroje, kot so dvigala, žičnice, ipd.,

Slika 4: Ena od merilnih metod za merjenje in preizkušanje električnih in strelovodnih inštalacij (vir: Metrel d. d.) – po letu 2014 bodo meritve lahko izvajali le posamezniki s certifikatom o pridobljeni NPK.

- električno opremo in naprave,
- inštalacije plinskih kotlarn.
- Ob pregledu preveri zagotavljanje ustreznih inštalacij za priključitev električnih strojev, skupine strojev, opreme in naprav ...

Iz navedenega sledi, da je za potrebe izvajanja pregledov električno gnane delovne opreme poleg zahtev Pravilnika o dovoljenjih za opravljanje strokovnih nalog na področju varnosti pri delu potrebna tudi NPK za pregledovanje električnih inštalacij.

4 Zaključek

Sistem NPK prinaša številne prednosti za posameznika in delodajalca. Pomembno je predvsem to, da posameznik lahko dokaže to, kar se je naučil in kar zna delati. Ni pomemben način pridobivanja znanja. Skrita znanja so izjemno pomembna za podjetja, posameznike in družbo. Mednarodno priznani certifikati NPK pomagajo pri lažjem iskanju dela na celotnem področju EU, kar je zaradi kriznih časov in pomanjkanja dela doma vedno bolj pomembno. To lahko s pridom izkoristijo tudi vzdrževalci, ki pridobijo ustrezne certifikate. Primer uporabnih znanj in spretnosti na tem področju je tudi usposobljenost za izvajanje pre-

verjanja električnih inštalacij in sistemov zaščite pred delovanjem strele, ki vključuje tudi električne inštalacije električno gnane delovno opremo in njeno priključitev na fiksne električne inštalacije. Mnogi so tovrstno usposobljenost že dokazali s certifikatom NPK.

Literatura in viri:

<http://www.cpi.si/>
<http://www.npk.si>
<http://www.nrpslo.org>
<http://www.ric.si/>
 Pravilnik o zahtevah za nizkonapetostne električne inštalacije v stavbah (Ur. list RS, št. 41/2009, 2/2012)
 Pravilnik o zaščiti stavb pred delovanjem strele (Ur. list RS, št. 28/2009, 2/2012)

USPOSABLJANJE OPERATERJEV SOLARIJEV

ZVD d.d. je s strani Ministrstva za zdravje - Uprave RS za varstvo pred sevanji pooblaščen za izvajanje usposabljanja osebja v solarijih;
 št. pooblastila: 1234-1/2010-3

Program seminarja:

Skladno z 18. členom Pravilnika o minimalnih sanitarno zdravstvenih pogojih za opravljanje dejavnosti higienske nege in drugih podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št.: 104/2009) so na usposabljanju podrobno razložene vsebine o:

- delovanju solarijev,
- UV sevanju,
- bioloških učinkih,
- zdravstvenih tveganjih,
- tipih kože,
- dozah izpostavljenosti.

Z NAMI JE VARNEJE

Kontaktne osebe:

Tom Zickero T: 01 585 51 63 M: 041 674 007
Andraž Tancek T: 01 585 51 96 M: 051 671 809

E: tom.zickero@zvd.si
 E: andraz.tancek@zvd.si

ZVD

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

Chengdujska cesta 25
 1260 Ljubljana Polje
 T: 01 585 51 00
 F: 01 585 51 01
 W: www.zvd.si
 E: info@zvd.si